

2016-2017
IKASTURTEA

*ARRASATE EZAGUTZEN
BILDUMAKO 6. UNITATEA

*TRANSMISIO MAHAIA

EUSKARA JARDUERAK LANTZEKO
PROPOSAMENA
(KOLOREKA SAILKATUTA)

Arrasateko udaleko
hezkuntza saila

16. UNITATE DIDAKTIKOEN EKARPENA: ONDAREA, KULTURA, HIZKUNTZA.

Gure unitate didaktikoen bidez gure herriko historia eta kultura ondarea ezagutzen joan gara. Antzinatik gaur egungo garaietara gauza asko aldatzen joan dira eta herritarrek ere moldatu beharra izan dute.

Horrela, gure ondarea osatzen joan da eta neurri berean, herria eta herritarrak eraldatzen.

Gure iruditeriaren kolektiboaren zatia da kultura ondarea, baina ibilbide historiko honetan zenbait adierazpide ahaztu eta galdu dira, mendez mendez, belaunaldiz belaunaldi. Ikasi dugunaren arabera orain guri dagokigu jaso dugun kultura ondarea babestu eta gure atzetik datozeinei eskaintzea.

Gure ondarearen eta kulturaren adierazpide garrantzitsua da gure hizkuntza: euskara.

Koldo Mitxelenak zioen "euskararen misterioa ez dela nondik datorren deskubritzea, baizik eta nola iraun duen ikustea". Europako hizkuntzarik zaharrena, hizkuntzalariek bere jatorria ez dute ezagutzen eta Euskal Herritik zibilizazio ugari pasatu diren arren, mantendu den hizkuntza da. Xabier Erizen hitzetan, euskarak aurrera egin du "familian, lagunartean, herrian eta lurralde euskaldunetako eguneroko bizimoduan zuen indarrean eta euskaldunek, ohartu nahiz oharkabeen erakusten zioten atxikimenduagatik".

Lezetitik hona euskara izan dugu komunikazio eta duela mende bat arte herritarren hizkuntza bakarra. XX. mendearen hasieran eta erdialdean etorri ziren etorkinek ekarri zuten gaztelania, eta euskara hasi zen elkarbizitzen beste hizkuntza batekin.

1936ko gerraren ondorioetako bat izan zen euskara galaraztea toki guztietan eta frankismoaren garaian (1936-1975) erabat baztertuta zegoen bizitzaren arlo guztietan, nahiz eta etxeetan nolabaiteko transmisioa mantentzen zen.

XX. mendearen 1960ko hamarkadan Estatutik etorkin asko etorri ziren eta horrek euskararen presentzia puntu kritikoetaraino ahuldu zuen. Hamarkada horretan ere, herriko hainbat taldek eta herritarrek ahaleginak egiten hasi ziren euskara suspertzeko eta ikastola bat sortu zuten 1967an, gau eskolak hasi ziren funtzionatzen eta 1971n "Danok" elkarteak "Kanta Berri" jaialdia antolatu zuen euskarazko kanta suspertzeko eta euskararen egoeraz sentsibilizatzeko. Euskararen egoera oso kritikoa zen eta 1981eko erroldan, erdaldunen kopurua euskaldunen kopurua (ondo edo zer edo zer dakitenak) baino handiagoa zen.

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

Harrezkero gure egunetara arte, euskara joan da berpizten bizitzaren arlo guztietan, familian, etxean eta azkeneko hamarkadan, beste herrialde batzuetako pertsonak etorri dira euren hizkuntzekin eta hizkuntza ugari entzuten da kalean.

17.- EUSKARA BERRI. EUSKARAREN KRONIKA

Oro har, aurreko atalean euskararen egoera azaltzen saiatu gara, mendeetan zein egoeratan zegoen eta zertzelada batzuen bidez gure egunetara nola iritsi den. Liburuetan jasotako gertaerei esker euskararen egoeraren berri izan dugu. Bilakaera hori hobeto kontrastatzeko nolabaiteko kronologia egin dugu eta asmoa izan da aldizkari-egunkari bat osatzea.

Egunkari horretako behealdean dago atal bat (berria) idazteke non-eta eskatzen diogun ikasleari 2025ean zein berri jarriko lukeen euskararen egoeraren inguruan. Proposatutako ariketa da euskararen inguruan dauden berri horiek eta datozen orriotan dauden informazioak irakurri eta aztertutakoan, data horretan euskarak zein egoeratan izango zen irudikatzea, eta berria idaztea.

Berri guztiak iraganean jaso dira egunkarietan erredaktatuta, bakoitzak bere datarekin, euskararen nolabaiteko aktualitate kronologia islatzeko; euskararen historia, derrigorrezkotasuna, zigorrak, sailkapena, berpizteko jarduerak eta egoera.

Behealdean urte baten erreferentzia (2025) agertzen da. Data horretan ikasleek 25 urte izango dute eta ariketan proposatzen da, orain artean irakurritakoarekin eta datozen orrialdeetan agertuko diren datuekin eta informazioarekin hausnartu ondoren, euskararen inguruan nolabaiteko berria irudikatu eta idaztea.

Egun, adin horrekin(24 urte) bikote asko sortuta izango dira eta seme-alaben kontua hasiko zaie agertzen mutil eta nesken hortz mugan. Gai horrekin lotuta euskararen **transmisioa** dator. Hori dela-eta **transmisio gaia** landu dezakegu ikasleekin, eta abiapuntu bezala horri esker euskararen iraupenaren gaia aipatu.

GARIBAIK 1571 URTEAN ZIOEN EUSKARA PENINTSULAKO HIZKUNTZARIK ZAHARRENA ZELA.

Esteban Garibaikoak bere "Compendio historial .." izeneko liburuan dio Penintsulako jatorrizko lehenengo hizkuntzatat jo zuela euskara, eta garaiko usterik zabalduena onartu.

1579. PREDIKATZAILE EUSKALDUNA IZAN BEHAR (JUAN DE ARAOZ).

Juan de Araoz Uriarte arrasatearrak Mexikora emigratu zuen eta Zakatecaseko meategietan hamabi urtez lan egindakoa, herrira itzuli zen. aberastuta, 156ean. Arrasaten ezkondu zen baina seme alabarik ez zutenez, erabaki zu(t)en , 1579ko abenduaren 16an sinaturiko codicilo

(testamendua) batean beren dirua eta ondasunak erabiliko zirela Arrasten, San Frantzisko kastetxe-monastegia egiteko. Testu haren hamaikagarren klausulak hala dio:

“Item(itere) digo que es mi voluntad y deseo que el Rector Guardián de dicho colegio sea en todo tiempo religioso que sepa hablar y predicar en nuestra lengua bascongada, porque su doctrina puede hacer mucho fruto en nuestra villa y su comarca en servicio de Dios y beneficio de los fieles cristianos, naturales de ella Pido y suplico a los muy venerables. Religiosos los padres provinciales de esta provincia de Cantabria y padres definidores y Capítulos provinciales de ella, e intercapítulos, que provean siempre por Rectores guardianes de este Collegio a semejantes Religiosos de esta nuestra antiquissima Lengua Bascongada, la primera de España, pues de las cinco naciones que en Europa la hablan, caen las quatro en su provincia de Cantabria, que son la Guipuzcoana, Vizcaina, Alavesa y Navarra en España, y la quinta de Bascos de Francia, conjunta a España, en las vertientes de los montes Pirineos, de la parte de Francia, y si no lo pudiesen hacer cómodamente, no los obligo a ell, pero tórnoles a suplicar lo mesmo, dexando por más equidadd en sus manos, lo que yo tengo en las mías”

1581an hil zen Araoz Uriarte eta bere alargunak ikastetxe-monastegia hiribilduaren “extramuros”ean eraikitzea agindu zuen, eta ordudanik, Juan Carlos de Guerra arrasatearrak 1917ko uztailaren 22an, idatzi zuen bezala, 2 mende t’erdiz, kultura eta errukitasuna lantzen izan ziren, non euskara hitz egiten zen, hizkuntza ikasten Axularen “Gero” bezalako liburuarekin.

1636. KLABERIAREN BERTSOAK

“ Burlatzen naiz Garibaiez,
Bai halaber Etxabez,
Zenak mintzatu baitire
Erdaraz euskaldunez
.....
Zer errefrau eder baita (Bi zutabeetan)
Hizkuntza arrotzetan,
Hura aditzera ematen
Daroezu beretan

1863. ARRASATEKO EUSKALKIA L.L. BONAPARTEK MENDEBALDEKO SORTALDEKO EUSKALKIAREN (BIZKAIERA) BARRUAN SAILKATU ZUEN.

Lous Lucien Bonapartek 1869an hala izendutako zuen sortaldeko euskalkiaren (bizkaiera) moduan, baina Euskal dialektologian aditua Koldo Zuazok **sortaldeko euskalkitzat** soilik jotzen du.

Bonapartek 8 euskalki sailkatu zituen Euskal Herria eta Zuazok 5 euskalki.

Koldo Zuazoren iritziz, hemengo euskalkiaren ardatza ez da Bizkaia izan, Gasteiz baizik. Hainbat urtetan euskalki bakoitzak tribu bati zegokiolako teoria izan dugu gizartean, baina haren aburuz ez dauka zentzurik. Haren iritziz dialektoak derrigorrez sortu ziren erromatarren ostean, euskarak latinetik hitz piloa jaso zuelako eta euskalki guztietan hitz horiek berdin esaten ziren, ez berriz, dialektoak sortu ondoren ekarritako hitzak. Garai hartan Nafarroako erresuma sortzen ari zen eta Iruñea, herri handi bat izan zen euskaldunen erreferentzia kohezionatuta. Gero Nafarroako konkistaren ondorioz, indar horren nolabaiteko sakabanaketa eman zen.

Leintzeko euskalkia uste izan dugu Bizkaitik ekarritakoa zela, baina berak dioenez Arabatik euskalkiak hartu ditu erreferentzia asko eta asko Araban ere lehen zeudela eta Gasteiz zein Agurain bezalako hirietatik hitzak hartzen zituzten hemengo bailarakoek. Hau da, Leintz bailarakoak hartzaileak izan ginen. Hori dela-eta, Koldo Zuazok zuzenagoa deritza hemengo dialektoari "bizkaiera" ordez, "mendebaldeko" euskalkia deitza.

1896KO UZTAILAREN 4, 5, 6 ETA 7AN. Gipuzkoako lehen Euskal jaiak Arrasaten.

Gipuzkoako diputazioak, Abaddik antolatutako jaiak jarraiki, Gipuzkoan lehendabiziko euskara jaiak (lore jokoak) antolatu zituen.

1936KO URRIAREN 22AN. EUSKARAZ HITZ EGITEAGATIK JIPOITUA.

1936ko uztailaren 18an Franko general espainola armetan altxatu zen Errepublikaren erregimenaren aurka eta Espainan zein Euskal Herrian gerra zabaldu zen. Garai gogorak izan ziren: mehatxuak, atxiloketak, hilketak, fusilamenduak, batailak...Isidro Iturbe, Union Zerrajerako langilea, nazionalista fusilatu zuten Hernanin.. Bi guardi zibilek atxilotu zuten, eta kalean bertan ikaragarritzko jipoia eman zioten emazteari euskaraz hitz egiteagatik.

1941. URTEA ESKOLETAN EUSKARAZ EGITEAGATIK ERAZTUNA ATZAMARRETAN.

1936ko gerra ostean, kultura eta euskarekiko lotura guztiak debekatzen saiatu zen erregimen garailea, euskararen erabilera modu batean baino gehiagotan zapaltzen:

"Eskolan euskeraz eitiarren aniluak emuten auien. Eta eguenetan eta zapatuetan aniluak aukenak kastigauta geraketan zan" (Benita Eraña)

Debekuak, zigorrak, jazarpenak..historian euskarak etengabeko zailtasunak izan ditu, baina guregaita iritsi da. Horretan datza euskaldunen indarra, kultura gutxi definitzen baitu bere burua mintzoa oinarri hartuta.

Hona hemen kazetari batek jasotako euskararekiko debekuak azkeneko 200 urteotako batzuk:
"1776an euskarazko liburuak debekatzen dira. 1768an lehendabiziko letren irakaskuntzan euskara debekatzen da (Karlo IIIren hereje zedula). 1772an euskarazko kontabilitate liburuak debekatzen dira. 1801ean euskarazko antzerki obrak debekatzen dira. 1803an gorputz zigorrak eskolan euskaraz hitz egiteagatik. 1857an irakaskuntza gaztelaniaz derrigorrezkotasuna (Moyano legea).

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

862an idazketa publiko guztietan euskara debekatzen da. 1867an, euskara obra dramatiketara debekatzen da (Isabel IIaren legea). 1902an, bere hizkuntzan edo dialektoan irakasten duten irakasleei zigorra jartzea (Alfontso XIII eta Romanonesen hereje dekretua). 1923an Ekintza ofizialetan euskara erabiltzea debekatzen da (Alfontso XIII eta Primo de Rivera). 1925ean, euskarazko testu liburuak erretiratzen dira eta euskaraz irakasten dutenei enplegua eta soldata kentzea proposatzen dute.

1937an Euskaraz hitz egitearen debekua ezartzen dute. 1938an debekatzen dute, euskararen erabilera erregistroetan. 1939an, hotelen errotulazioan euskara erabiltzea debekatzen dute. 1940an, epaitegietan eta dendetan euskara erabiltzea debekatzen dute. 1944an eskritura publikoetan euskara erabiltzea debekatzen dute. 1947an debekatzen dute aldizkarietan euskara erabiltzea. 1948an eskoletan debekatzen dute euskara erabiltzea. 1954an irratiaren euskara erabiltzea debekatzen dute. 1964an diskoetan eta publizitatean euskara erabiltzea debekatzen dute."

1971KO EKAINAREN 24AN "DANOK" ELKARTEAK ANTOLATU ZUEN "Kanta berri " jaialdia euskarazko kantak suspertzeko.

1981EKO ERROLDAREN DATUAN

Euskaldunen kopurua (ondo edo zer edo zer dakitenak) 12.806 biztanle dira eta erdaldunena (13.403) biztanle.

2012. ZENBAT EUSKALDUN GAREN.

2012ko berria 2012an %56 euskaldun, ia euskaldunak %18 eta erdaldunak %26. Erabilera %34.

JARDUERA 1.- 2025ean. Zein berri emango zenuke euskararen inguruan .

Euskararen kronika honetan, lauhun baino gehiagoko antzinatasuna dituzten historiak daude eta berri horietan nolabait euskarak bizi izan duen egoera antzematen da eta herritarrek egindako ahalegina k eta jasotako zigorrak agertzen dira.

Iraganeko informazio honekin eta gaur daukazuarekin, zein berri emango zenuke euskararen gainean 2025ean?

Koadernoko 18. orrian.

18.- ZENBAT GARA? ZENBAT ERABILTZEN DUGU?

Euskararen kronikaren bidez ezagutu dugu euskararen egoera azkeneko mendeetan. Jauzi handi bat eman dugu eta ikasleari galdetu diogu 12 urte barru irudikatzea zein berri emango lukeen euskararen inguruan. Baina zein da egun, euskararen egoera Arrasaten?

Gaurko euskararen egoeraren berri jakiteko, datuak beharrezkoak dira. Ikuspegi hori laguntzeko, koadro honetan aurkezten ditugu hainbat urteotako euskara eta gazteleraren gaineko gaitasunaren inguruan egindako neurketak.

2006. urteko datuak dira jarri ditugu azkenak, baina 2012ko datuak "euskararen kronikan" jakin ditugu. Bi zutabe horietan ikasleak idatzi ditzakete datuok eta horrela bilakaera ikusiko dute. 2013koak izanez gero, jartzea proposatzen dizuegu.

Gero, "Euskararen kronikan" agertzen dira 1981. urteko datuak, haiekin erkatzea proposatzen dugu, azkeneko 30 urteotako bilakaera ikusteko.

	1986		2001		2006			
	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%	Kop.	%
Elebidunak	10.961	%42'64	12.660	%55'86	11.676	%54'67		
Elebidun hartzaileak	3.979	%15'48	4.001	%17'65	4.113	%19'26		
Erdaldun elebakarrak	10.766	%41'88	6.003	%26'49	5.570	%26'08		
	25.706		22.664		21.359			

Iturria: Eustat. Eusko Jaurlaritza

Ezagutzarekin batera hizkuntza bateko osasuna neurtzeko, **erabilera** da faktore garrantzitsua. Biztanleriaren adina kontuan harturik arloka azaltzen du koadroak, haurrek, gazteek, helduek adinekoen zenbat erabiltzen duten hizkuntza. Beste faktore garrantzitsu bat izango litzateke herriko auzoetako erabilera, Arrasate herria luzea delako eta auzo bizimodua egiten duelako.

Data hauek ikasleekin partekatu eta gero, hainbat galdera egin diezaiekegu ikasleei: erabilera altuen eta bajuen zein auzotan izan daitezke? landa auzoetan: Gesalibarren, Garagartzan, Udalan, Bedoñan edo kale auzoetan: San Andresen, Urbarrin, Erdialdean, Musakolan, Zaldibarren... Eta ezagutza non?

*Euskararen kale erabileraren bilakaera Arrasaten (1988-2011)

Aldia	Haurrak	Gazteak	Helduak	Adinekoak	Guztira
1988-1990	%23	%12	%11	%25	%14
1991-1995	%36	%19	%17	%27	%22
2001-2005	%46	%41	%28	%25	%31
2006-2010	%48	%36	%32	%25	%32
2011	%49	%47	%33	%23	%34

Iturria: Arrasateko Udalak 2006-2010 aldian egindako neurketetako datuak erabili ditugu Kale Erabileraren adierazle moduan eta Soziolinguistika Klusterrak 2011n egindako Euskal Herriko Kale Erabileraren Neurketan Arrasaten jasotako datuak. Datuak %tan daude. Haurrak: 2-14 urte Gazteak: 15-24 urte Helduak: 25-64 urte Adinekoak: 65 urte edo gehiago

Azkeneko 24 urteetan euskararen erabileraren bilakaera positiboa izan da, gero eta gehiago erabiltzen baita euskara, aldi horretan %14tik %34ra pasatu da eta. Arrasateko kaleko neurketak hartzen baditugu, konturatuko gara orain dela urte asko pertsona nagusiak zirela euskaraz gehien egiten zutenak eta gazteak gutxien egiten zutenak. Emaitza horiek galbidean zegoen hizkuntza bat erakusten zuten.

Arrasaten, positiboa izan da kale erabileraren bilakaera 1988-2011 aldian. Haurrek eta gazteek erabiltzen dute gehien euskara kalean eta hezkuntza sistemak egindako lanari esker eta familia bidezko euskararen transmisioari esker.

Aldiz, kezkarria da gazteen erabilerak 2006-2010 aldian izandako beheranzko joera eta etorkizunari begira ematen du kale erabilerak hazkunde motela izan lezakeela aurrerantzean.

19.- LANDA LANA. NON EGITEN DA EUSKARAZ?.

Egun, gure eskolako ikasle guztiek dakite ondo, baina eskolako tokietan ez dute erabiltzen. Hori eskolan ematen bada, zein da egoera eskolatik kanpo? Horretarako ikastetxeetatik kanpo dabiltzan tokietan, zenbat lekutan eta zenbatek dakiten aztertu beharko dute. Sei toki aukeratu behar dute, dendetan, Kulturaten, kiroldegian,Denon artean osatuko dugu zerrenda eta baita lan harremana izango dugun pertsonena ere. Gero, ikasleen artean boluntarioak eskatu ditzakegu azterketa egiteko.

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

Ikasle boluntario horiek hurrengo bi asteetan hautaturiko lekuetako pertsona horiekin euskarazko elkarrizketa bat sortzen saiatu beharko dute. Saiakera bakoitzean honakoa apuntatu behar dute: nork erantzun dien euskaraz, nork gaztelaniaz, baina galdetutako ulertuz eta nork eskatu dien gaztelaniaz egiteko.

JARDUERA 1.- Ezagutza eta erabileran artean tarte handia dago eta horretan datza hizkuntza baten bizitasuna. Non egiten da euskaraz? Landa lana egingo dugu . Datu hobek ala txarragoak espero zenituzten?

*Jasotako datuak ipini taularen ezkerreko lau zutabeetan eta sakondu daiteke ikasleekin horren inguruan. Batzuek, euskaldunak izanik, gaztelaniaz erantzuten baitute. Zer dela eta, jarrera hori, zerk bultzatzen gaitu gaztelania erabiltzera?

Koadernoko 19. orrian.

20.- LANDA LANA. HERRIKO EUSKARAREN PAISAIAN MURGILDU.

Landa lana horrekin jarraitzeko gure kaleetan euskararen presentzia zenbatekoa den saiatuko gara jasotzen.

Ikasleak launako taldeetan bana ditzakegu eta talde bakoitzari bi herriko eta auzoko txoko aztertzea aukeratu eta aztertzeko eskatuko diegu. Argazki kameraren bidez argazkiak atera beharko dizkiote kalean ikusten den idatzizko paisaiari: dendetako errotuluak, kartelak, trafiko seinaleak, eraikuntzen izenak...Talde bakoitzari 20 argazki ateratzea eskatuko diegu eta gero proiektu baten bidez gelakideei aurkeztuko dizkie argazkiak.

Proiektzioa ematen ari diren bitartean irakasleek galdetuko die ea zerk harritu dituen gehien, zertaz ez zarete inoiz konturatu? Zein aldaketa egingo zuten paisaia horretan?. Gero, unitate didaktikoaren behealdean aukeratu gehien harritu zaituen argazkia eta azaldu zergatik aukeratu duzun eta itsatsi alboan.

Koadernoko 19. orria.

21.- LANDA LANA. GURE ETXEETAKO HIZKUNTZA OHITURAK.

Ikastetxea, herria, auzoarekin landa lana egin dugu aztertzeko, baina zer gertatzen da **gure etxeetan**? Zein hizkuntza erabiltzen dugu? Zeintzuk dira familian ditugun hizkuntza ohiturak?

Proposatzen dugun jarduera da etxeetako hizkuntza ohiturak neurtzeko eta horretarako eranskinean dagoen **inkestak dokumentua** erabiliko dugu eta ikasleei eskatuko diegu betetzeko.

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

Behin ikasle bakoitzak inkesta betetakoan, gainerako ikasleek egindakoekin bateratzeko lanaren unea izango da.

Inkestaren emaitzak unitate didaktikoan dauden islatu ditzakete ikasleek, aitarekin eta amarekin erabiltzen duten hizkuntzaren arabera.

Neskak eta mutilek gurasoekin zein hizkuntzatan hitz egiten duten zehaztutakoan, beste bi aldagai garrantzitsu aztertzen saiatuko gara, familiako hizkuntza ohiturak aztertzeko: **nebarreben artekoa eta gurasoen artekoa.**

Bukatzeko, datuak genero ikuspegitik aztertzea proposatu diezaiekegu ikasleei. Neskek ala mutilek erabiltzen dute gehien euskara familian?

Koadernoko 19. orria

22.- EKIN ETA EKIN....EUSKARA, GEUREA.

Arrasatek historia luzea du euskararen erreperatzearekin eta ahalegin historiko horren hainbat adibide ditugu:

a)*EUSKAL FESTAK/LORE JOKOAK. Antoine de Abbadik 1851. urtean lehendabiziko aldiz antolatu zituen lehenengo euskal jaiak eta 1851 zein 1852. urteetan euskal pilota sustatzeko bereziki antolatu ziren.

Olerki lehiaketa sonatua egitea erantsi zioten 1853. urtean pilota jokoak sustatzeari, eta ordutik lore joko bilakatu ziren Abbadiren festak, lehendabiziko jaiak urte hartan Urruñan egin zituen. Geroago berriro Urruñan (1863. urtean), Saran (1863-1876), Donapaleun (1877), Elizondo (1879), Bera (1880...)

Jai haien formatua hauxe izaten zen:

- Txistularien diana
- Meza nagusia agintariekin.
- Pilota partiduak, "herri bazkaria", bertsolariak, kirol jokoak, abeltzaintza eta nekazaritza lehiaketak eta literatura zein musika lehiaketak.
- Irabazleek urrezko ontza eta zilarrez estalitako makila jasotzen zuten.

***Gipuzkoako diputazioak** jai hauen helburuak eta arrakasta ikusita, ekimen horietan oinarritu zen Gipuzkoako 18 herritan lehendabiziko euskara jaiak antolatzeko.

- **Lehenak Arrasaten izan ziren, 1896ko uztailaren 4, 5, 6 eta 7an.** Antonio Arzacek hitzaldia eman zuen euskaraz. Saridunak Pedro M. Otaño, Felipe Arrese, Francisco Alen, Domingo Agirre eta Jose Artola izan ziren.
- **Gipuzkoan XIX. eta XX. mendeetan egin ziren lehendabiziko jaiak herri hauetan izan ziren:**

1896	Arrasate	1905	Bergara
1897	Oiartzun	1906	Donostia
1898	Zestoa	1907	Elgoibar
1899	Zumarraga	1908	Eibar
1900	Zumaia	1909	Hernani
1901	Azpeitia	1910	Azkoitia
1902	Oñati	1911	Segura
1903	Irun	1912	Zarautz
1904	Ordizia	1913	Tolosa

Donostiako Sociedad Coraleko hogei kantari, trenez eta diligentziaz etorri ziren jai horietara kantatzera. Abeslari haiek, beste batzuekin batera, ORFEOI DONOSTIARRA sortu zuten 1897ko urtarrilaren 21ean.

Euskal –Erria izeneko aldizkariak 1896ko uztailaren 10eko alean jaso zituen “Mondragoeko euskal festak-Euskal-itz-jostaldien egintza-ri buruzko xehetasunak lau eguneko egitarauaren berri emanez:

Uztailaren 4an iritsi ziren Arrasatera Diozesiko gotzaina eta diputatuak. Ezkilak jo zituzten eta txapligu ugari bota zuten. Arrasateko Tiburcio Zatarain bikario-artzipresteak eta Udaleko zinegotzi guztiek harrera egin zieten herriaren sarreran. Arratsaldeko 7:30ean parrokiara zuzendu ziren egitaraua iragarrita zegoen Salbe solemnera. Azpeitiko musika eta kapera orkestrak Eleizgaray jaunaren zuzendaritzapean jo zuen eslavaren Salbea re menorrean.

Uztailaren 5ean goizeko 10:00etan erlijio zerbitzu solemnea egin zuten elizan eta bertara, eliztarrekin batera, gotzaina, zinegotziak, diputatuak eta gonbidatuak joan ziren. Prelatua “Medio Pontifical” moduan aritu zen eta meza Vidaurre apaizak eman zuen. Parrokiaren Balerdi organo joleak eginiko meza orkestra handian kantatu zen. Pulpitura sermoia ematera Jesuiten konpainiako Jose Vinuesa aitak igo zuen. Sermoian Diputazioek bere administratuen ongizatearen inguruan zein lan egiten duen aipatzen zuen, eta aipatu zituen Nazioaren ohiturak eta erabilerak zein harekiko maitasuna.

Diskurtsoan aipatu zuen gure nazioan arazo soziala egotearen ezintasuna ikusarazi zuen, batetik, ugazaben eta langileen artean- jabetunak eta kolonoak- dagoen batasun erlijiosoa eta, bestetik, langileen klaseak duen sinesmen erlijiosorengatik.

Horrekin batera aipatu zuen sinesmen horri esker probintzia hauetan eramangarriak zirela nekazarien eta marinelen lan gogorrak, eta gomendatu zuen denon batasuna, Katolizismoa eta Euskarismoaren babesean, alde batera utziz euskaldunen artean ezinegonak sortzen zituzten gai politikoak.

Bukatzeko, diskurtsoan tarte bat eskaini zion Kubako gerrari, eta esan zuen, "Espainiako seme-alaba fidelak garen neurrian, oparotasunean bezala, ezbeharrean dagoenean lagundu behar zaiola, orain bezala aberriaren alde bere odola ematen ari den milaka soldadurekin gertatzen den bezala".

Erlijio zerbitzua bukatutakoan, Udaletxera abiatu ziren bazkaltzera, non Diputazioko burua Ramon Maria de Lilik esker hitzak bota zituen bazkaldar guztientzat.

Geroago, Euskal-erria aldizkariaren zuzendaria Antonio Arzacek euskaraz.

Arratsaldeko 4:30etan herriko plazan gazte batzuk esku-dantza dantzatu zuten. Geroago, danbolin joleen lehiaketa izan zen. Lehiaketa hartara Zumarragako eta Arrasateko bandak aurkeztu ziren. Arrasatekoak irabazi zuen eta besteak "acesita" lortu zuen. Banda bakoitzak berak nahi eran aukeratutako pieza bat jo behar zuen eta beste pieza zen Julian Martinez Villar bilbotar musikariaren Udalak saritutako zortzikoa.

Gauean, Venezia erara argiztatuta zegoen Zaldibarko etorbidea.

Uztailaren 6an, goizeko 10etan hainbat hurrek aurreku bat dantzatu zuten eta gero, Arrasateko gazte batzuk ezpata-dantza eta makila dantza. Herriko Rafael Agirrek prestatu zituen zezen plazan aurrekua dantzatu zuten umeak eta oso ondo dantzatu omen zuten.

Arratsaldeko 5etan udaletxeko pleno aretoan (kapitulu gela) sariak banatu zitzaizkien lore jokoen irabazleei, eta bi irabazleek, Agirrek eta Arrese y Beitiak, lanak irakurri zituzten eta ekitaldiaren bukaeran Arzacek berriro irakurri zuen diskurtsoa, eta Ignacio de Lardizabal diputatu probintzialak sariak, diplomak eta orri inpresioak banatu zituen.

Gero, plazan J.M. Unceta y Urkijo eta Felix de Urtubi zaldun beteranoek aurrekua eta atzeskua dantzatu zuten. Uncetaren bikotea bere emaztea zen eta bestearena Vicente de Monzon diputatuaren emaztea. Eta besteak Lardizabal, Larrañaga, Egaña eta probintziako beste andere batzuk ziren.

Zortziko soka horren barruan egon ziren, aipatutako pertsona horiez gain, Lardizabalen semea, Esteban Gomendio, Acilona, Muruako markesa, Bergarako alkatea (markesaren anaia) Villafranca kondearen seme bat eta Elozegi eta Monzon diputatu probintzialak.

Gizonek kaltrajea janzten zuten txapela urdinarekin eta jakaren botoi zuloan haritz sortatxo bat zeramaten. Emakumeek berdina zeramaten.

Egitarauarekin jarraituz, bertsolariak izan ziren osoko bilkuraren aretoan. Epaimahaikoek hiru zaharrenak saritu zituzten, eta Elgetako artzain gazte bat ere bai, arituz gero, epaimahaikoen iritzi, bertsolari onenatarikoa izatera iritsiko baitzen.

Gauean, su artifizialen bilduma bat erre zuten, Gasteizko enpresa pirotekniko batek eginikoa, hain zuzen ere, eta pleno aretoan "euskaldun fedea antzerki talde dramatikoak antzestu zituen "Alkate berriya, Abek istillubak eta Aritzaren zumo gozua" jostailuak-obrak-tarte batean udaleko bandak " Gernikako arbola" jo zuen eta kanta hainbat bider kantatu eta txalotu zuten.

Uztailaren 7an goizean umeeek aurrekua dantzatu zuten.

Arratsaldeko seietan nekazaritza eta abeltzaintza lehiaketan sariak banatu ziren. Euskaraz Carmelo de Etxegaayek hitz egin zuen, eta bitartean, Gotzainak saridunei sariak banatu zizkien.

Oso eszena bitxiak gertatu ziren, nekazariak ez baitzekiten nola azaldu euren poza eta saria jaso ahala gurtze eta belaunikatze ugari egiten zituzten gotzainaren aurrean. Baten batek Gotzaina bedeinkatu zuen.

Jarraian Orfeoi Donostiarrak kanta batzuk eskaini zituen.

Gauean, diputatuak zeuden Otorako bainuetxera joan ziren orfeoikoak, serenata bat ematera, eta beste kanta batzuen artean, Gernikako Arbola.

Bainuetxekoek abeslariari kafea, likoreak, pastak eta puruak eman zizkieten jantokian, eta gero, Jose Zapiain eta Pedro Mari Otaño bertsolariak aritu ziren.

Euskal-erriak aldizkariak kontatzen duenaren arabera, euskal festa haien alderdirik onena izan zen anaitasun eta armonia zintzoa eta tradizionala, jende asko izan zela, bero handia egin zuela, hostaletan deserosotasunak izan arren, ez zela izan gatazkarik eta enfrentamendurik. Hori kontsolagarri da, gaurko euskaldunen izpiritua beren gurasoek zeukatena bezalako zela erakusten baitute.

¡Bizi gaitezen beti euskaldunak gure ohitura onekin! (¡ Bizi gaitean beti euskaldunak gure oitura onekin!

Lore jokoen (Euskal itz jostaldien egintza) irabazleak hauek izan ziren:

Pedro Maria Otaño ("Aitona Gizagaisoa"); Francisco Lopez Alen " Illunabar bat"; Domingo Agirre "Agure kanta", Jose Artola " oroitza"; Felipe Arrese y Beitia "uri kondaira andiko bat" . Musikarien artean sariya irabazi zuen on Julian Martinez Billakoak Nire Euskal –errira azalkaitzat daukan zortzikoagatik. Irabazi zituzten aldeerak on Migel Oñate eta On Marzelino Galatasek, Erresil eta Zezen yayua izeneko zortzikoagatik

b) *EUSKALTZALEAK - Accion Popular vasca. Jatorria 1926ko urtean du, Elgoibarko euskaltzale batzuk San Lorenzo auzoan euskal jai bat antolatu zuten. Egitaraua baselizan, meza bat, irakurketa eta idazketa ariketa batzuk egin zituzten euskaraz, Miren S. de Legarazak andereñoaren kontura, ezpata dantza erakustaldia eta bertsolarien ekitaldi bat. Urte bat geroago, antolatzaile berberak, Angel Osorok prestatu zuen hori bezalako ekitaldia Mutrikun. Festa haietatik euskera mugimendu bat sortu zen, baina Euskaltzale haien lehendabiziko ekitaldi

antolatua Arrasaten izan zen, 1927ko irailaren 4an, "Euskeraren eguna" ospatzearekin batera gertatu zen.

Oihartzun handiko eguna izan zen; aldizkari, astekari ugari joan ziren: Argia, Jaungokozale, Jesusen Biotzaren Deya, Zeruko Argia eta Txistu. Esan daiteke egun hartan sortu zela, elkartearen oinarriak jarri zituztelako. 500 bazkaldar baino gehiago joan zen ekitaldira. Felix Ugalde ekitaldiaren antolatzaile batek euskarazko liburuak jarri zituen saltzeko. Arratsaldean, Txanton Piperrri operaren funtzio bat eman zuten eta arrasatear batzuek hainbat kantu kantatu zuten.

1930. urtean inprimatutako liburuxka batean elkartearen helburuak, antolakuntza eta programa atera zituzten. Sociedad de Estudios Vascos-en filial gisa onartu zuten eta alderdi politikoekin loturarik ez izatea adierazi zuten. Helbide soziala Gipuzkoako Diputazioaren jauregian izan zuten. Tokiko ligen eta Ekintza zein ikaskuntza Zirkuluen bidez antolatu zen eta denek lotura Donostian bi hilabetez behin biltzen zen Kontseilu goren baten menpean zen. Idazkaritza orokor batek eragiletza eramaten zuten eta antolakuntza hark sekulako arrakasta ekarri zion elkarteari.

"**Eukal egunak**" sortu zituen, lehena Arrasaten, 1927an, Zumarragan (1928an), han Kirikiño literatur saria sortu zen, Andoainen (1929), aita Larramendiri omenaldia egin zioten, Bergaran (1930), V. Euskal Ikasketen Kongresua egin zuten. "**Euskaltzaleak**" elkarteak ere **Euskaldun ume** egunak sortu zituen eta lehendabiziko edizioak Andoainen (1929), Seguran (1930), Elizondon (1932) eta Zarautzen (1934). Era berean, **Euskal Olerkiaren egunak** sortu zituen: Erreterian (1930), Tolosan (1931), Hernanin (1932), Urretxun (1933), Zarautzen (1934), Aretxabaletan (Gaur egun, Arrasatekoa den Bedoña auzoan - 1935) eta Lekeition (1936).

Euskal antzerkien egunak sortu zituen Donostian (1934, 1935 eta 1936) eta euskal eleberriaren egunak urtero egiteko asmoa zuten, eta eguna jarrita zuten horretarako, 1936ko urriaren 1a, baina 1936ko gerraren hasi zenez, bertan behera gelditu ziren ideia haiek.

"Euskaltzaleak" taldea sortu zen 1927ko irailaren 4an, eta lehendabiziko "euskeraren eguna" antolatu zuten. Helburu zuten Euskal prentsa sustatu eta euskal literatura bultzatzea. Aitzol eta Lizardi izan ziren sustatzailerik nagusienak. Esan genezake Elkartearen kontsolidazioa Zumaian gertatu zela 1930eko martxoaren 9an, elkartearen antolakuntza proposamena iraunkorra egin baitzuten, Egun bakoitzeko zentimo bateko kuota finkatu zuten, 3'65 PTA urtean. Handik gutxira 100 bazkide izatetik 2.000 bazkide izatera pasatu ziren.

Jose Maria Agirre "Lizardi" elkarteari emandako egitura eta xedeak azaltzen dituen hainbat idatzi eta artikulua gelditu dira lekukotzat, eta adierazgarrienak Zumaia eta Arrasateko bileretarako prestatu zituen hitzaldietan ditugu. 1930eko bi hitzaldi horietan aurreko urteetan egindako lanak aztertu eta geroari begira elkartearen helburuak ezarri zituen. Gida pedagogiko horren

eranskinean jasota dator 1930eko uztailaren 30ean Arrasaten emandako hitzaldia. (HUHEZIKO Julen Arexolaleibak egokitua) 1996ko azaroaren 15ean, Lizardiren erakusketaren inaugurazio ekitaldian, San Viator ikastetxeko lau haurrek irakurria)

c)*Jokin Zaitegi Plazaola (1906-1979). Arrasaten jaioa 1906ko uztailaren 26an, Jesusen Lagundian sartu zen 14 urterekin eta Loiolan izan zen. Euskara sustatzeko helburuarekin, latin eta grezierazko idazle klasikoen lanak euskaratzeari ekin zion, Sofoklesen bi lan hartu eta bi liburu mardul argitaratu: "Sofoklesen antzerkiak I eta II".

Loiolatik Oñako (Burgos) santutegira joan zen 1926an, eta handik Venezuelara bidali zuten. Geroztik, urte ugari eman zuen Euskal Herriatik urrun: Belgika, Venezuela, Mexiko, Panama, Guatemala, baina sekula ez zuen utzi euskara bazterrean.

Eusko Olerti Eguneko lehen saria irabazi zuen 1934an "Tori nire edontzia" izeneko poemarekin. Erdialdeko Amerikara bidali zuten berriro 1938an eta Jesusen Lagundiak euskara kulturarekin zeukan jarrera dela-eta, 1944an utzi egin zuen konpainia eta Guatemalara joan zen eta 1946an "Goldaketan" poema liburua argitaratu zuen. Gustukoa zuen antzinako greziarren mundura itzultzea eta Platonen, Euripidesen ...itzultzaile trebea izan zen.

Guatemalan, 1950ean, "Euzko Gogoa" aldizkaria sortu zuen, gerra osteko lehen euskarazko argitalpena.

d) Ikastola. Abadetxean/ Maalako errebaletan, 1. ikastola (kristaua) sortu zen 1932an. San Frantzisko Xabier ikastola 1967an.

e) Kooperatibak. 1956an sortu zen 1. kooperatiba, 1963an talde batzuk eskatu zuten euskara erabiltzea, zabaltzea eta ikastea lantegietan. Lehenengo taldeak 1977an hasi ziren ikasten euskara.

f) Gau eskolak. Euskaltzaindiaren babesean euskara ikasteko gau eskolak sortu ziren 1965ean Euskal Herrian eta Arrasaten. Eskola haietatik, geroago, **AEK** sortu zen.

***AEK** (Alfabetatze Euskalduntze Koordinakundea) Helduen euskalduntze alfabetatzean aritzen den elkarterik garrantzitsuena dugu eta, Euskal Herri osoan lan egiten duen bakarra. Bi urterik behin, AEK-k Korrika antolatzen du, euskararen aldeko ekitaldirik garrantzitsuena. **Erdu AEK** da Arrasateko AEKko euskaltegiaren izena.

Euskara praktikoa, **euskara ikastaroak** eskaintzen ditu **maila guztietan**: A1, A2, B1, B2, C1 eta C2.

Titulu homologatuak lortzeko azterketak prestatzen ditu, HABErenak, Hizkuntz-Eskakizunenak eta EGAkoak. **Taldeentzako ikastaroak eta autoikaskuntza** ditu zerbitzu.

g) Danok elkarte: Euskal Herrian "Ez dok hamahiru" sortu berria zen eta euskal kanta berria berpizten ari zen. Euskal Herrian hainbat jaialditan. Frankismo aroak zapalduetako euskal kultura suspertzeko ahalegin kolektibo horretan kokatzen da. Danok elkarteak Arrasaten Lehendabiziko "festival de la cancion moderna vasca" "kanta berri" antolatu zuen 1971n.

23.- EKIN ETA EKIN... EUSKARA GEUREA. EUSKALDUNEN BILGUNEAK

Arrasatearrek euskararen berreskurapen eta erabilera sustatzeko ahalegin handia egiten dihardute eta elkarte asko sortu dituzte horretarako. Eta udalak ere paper garrantzitsua jokatu du berreskuratze eta normalizazio lan eskerga horretan.

Herrian erdaldunen kopura euskaldunena baino handiagoa zen 1981ko erroldan. Kinka larrian izan zen euskara herrian eta hainbat erakundek egiten duten lanari esker euskarak jarraitzen du osansutsu mantentzen eta arlo berriak lantzen.

Hona hemen, aipamen gisa, herrian euskararen etengabeko sustatze horretan lan egiten duten hainbat elkarte:

AED. Euskararen zein euskal kulturaren normalizazioa lortzeko helburuarekin, 1983an Euskal Herriko lehen euskara elkarte sortu zen. Hainbat arlotan lan egiten dihardu: kultura, literatura lehiaketa, sentsibilizazio arloa, euskararen erabilera areagotzeko hitzarmena, euskalduntzea, zahar berri proiektua, TTAk gazte taldea...

Txatxilipurdi. 1988an AEDeko haur sailetik sortutako euskara elkarte, haur eta gazteek euskaraz bizi, gozatu eta jolasteko helburuarekin. Egun, bere jarduera, ludoteketan, gazte txokoetan, udalekuetan, Txikilandian, jaietan garatzen du. Guraso.com web orria kudeatzen du.

Ekin 1995ean, AEDtik erakundetuta. Emakumeen euskara elkarte abian jarri zen. Gaur egun, martxan du harrera proiektua, beste herri batzuetatik etorri diren pertsonei informatu, hezi eta laguntzeko.

Euskalan. AEDetik sortutako taldea da, 1987az geroztik "Euskaraz dakixenak ein deixela" kanpainaren bidez ezagutzera eman zen, Arrasateko lantokietan euskararekiko plangintza abiarazteko asmoz.

Goiena aldizkaria/telebista/irratia.

Arrasate Press euskarazko herri astekariak 1988an sortu zen. Arrasate Telebista 1990 euskaraz. ARCOk kudeatu zituen. 2000an Goiena enpresak Goienkaria (Debagoieneko astekaria) egun-Goienkaria eta Goiena (Debagoieneko telebista) sortu zen. Irratia (udaleko lizentziarekin) bere ardurapean dago. Gaztetxeak Itxungi irratia du.

Euskal Herrian euskaraz. Euskalduntzearen aldeko sentsibilizazioa sustatu, euskararen defentsan aritu eta euskaraz bizitzeko grina sortzea du helburu.

Badihardugu. Deba ibarreko euskara eta euskalkia helburu izanik, hainbat proiektu ("Ahotsak", "berbeta berue" "aditzak" " hiztegia".. lantzen dihardu. "Ahotsak" proiektua maila nazionalen hasi du lantzen eta zabaltzen.

Emun. Lan mundua euskalduntzeko hizkuntza zerbitzuak ematen dituen enpresa da, 1997an. Hasieran lantegietan euskara eskolak emateko jarduera egiten hasi bazen ere, gaur egun, bere jarduna dibertsifikatu egin du eta hizkuntza zerbitzuak (Euskara planak, herrietako planak, formazioa, itzulpenak..), prestakuntza, kultura zerbitzuak, immigrazio zerbitzuak eta parte hartze prozesuak garatzen ditu.

Arrasateko Udala. Udalak, erakunde bezala, bere sailen bidez eta, batez ere, **Euskara sailaren bidez**, udalerraren hizkuntza normalizazioan garrantzi handia izan du, udal mailako hizkuntza politika egituratzeko. Udalaren hizkuntza politikak eredu eta eragile izan du udalerriko sektore guztientzat.

Hainbat proiektu antolatu eta babesten ditu: euskalduntzea-prestakuntza, familia transmisioa, teknologia berri, kirola, administrazioa, aisia, komunikabide eta kulturgintza arlorako bideratutakoak.

1990ean Udalaren eta AEDren ekimenez Arrasateko 38 elkartek eta enpresek "euskararen erabilera areagotzeko hitzarmena sinatu zuten. Gaurko egunean, 120 elkarte baino gehiago dira."GU BE BAI" izena du.

Oro har, hauek dira **Udalaren Euskara sailak** dituen helburuak:

Udal administrazioan euskararen erabilera sustatu eta normalizatzeko egitasmoa prestatzea eta kudeatzea.

- Arrasaten euskararen erabilera sustatzea, herriko elkarte, eskola eta entitateekin elkarlanean.
- Arrasateko euskara (korpora, leku izenak, gaitzizenak...) aztertu eta normalizatzea.
- Arrasateko helduen euskalduntze-alfabetatzea sustatzea.
- Arrasateko hedabideetan euskararen erabilera sustatzea.
- Arrasateko elkarten eta, oro har, entitateen hizkuntza normalizazioa sustatzea.

2012ko abenduan Udala, **Euskara sailaren** bidez, "Elkarlan" izeneko hitzarmena sinatu zuen herriko hainbat euskara eragilerekin, hitzarmen honen helburu nagusia ondokoa izanik:

"Euskara biziberritzeko ahaleginei, Udalarenak eta herritarrenak, albait etekinik handiena ateratzea; legealdi-etenak saihestuz eta indarrak, jarduerak eta proiektuak lerrotuz eta integratuz".

***Udal EUSKALTEGIA: Arrasateko udal Euskaltegiak** 1980eko hamarkadaren hasieran sortu zen, bizilagun helduak alfabetatu eta euskalduntzeko helburuarekin sortu zen.

Euskara praktikoa, **euskara ikastaroak** eskaintzen ditu **maila guztietan**: A1, A2, B1, B2, C1 eta C2.

Titulu homologatuak lortzeko azterketak prestatzen ditu, HABErenak, Hizkuntz-Eskakizunenak eta EGAkoak. Horretaz gain, **Arrasateko euskalkiari eta bertako hikari buruzko** hainbat ikastaro antolatu ditu.

JARDUERA 1.- Elkarte asko eta Udala lan handia egiten ari dira ezagutza eta erabilera sustatzeko, baina zuk ba al daukazu proposamenen bat edo arlo berriren bat ekintzak proposatzeko? Hausnartu eta zehaztu zein izango zen.

Koadernoko 20. orrian

24.- EKIN ETA EKIN EUSKARA, GEUREA...BERE GOZOTASUNEAN

a) Euskalkia

Eskolan euskara batua ikasten dugu, baina etxean edo herrian gure euskalkia ere erabiltzen dugu. Gozoa da entzuteko eta euskalkian jakitea eta erabiltzea bultzatu beharko genuke, iraun dezan.

Euskara batuak normalizaziorako sekulako garrantzia izan du, baina bertako herri hizkera (euskalkia) aditu batzuen ustez galtzen ari dela-eta, kezkatu agertzen dira. Haien ustez, batuaren eta euskalkiaren arteko nolabaiteko hibridoa nagusitzen ari baita belaunaldi berrien artean, eta altxor hori galtzeak euskara pobretuko dutela azaltzen dute.

Euskalkiei esker, gurasoen eta seme-alaben arteko transmisioa egin zen eta egiten da, eta egun, euskararen normalizazioan, euskalkiaren eginkizuna euskara batuaren osagarri moduan onartzen da, eta zenbait ahalegin egiten ari dira irakaskuntzan, tokia izan dezan, (Haur Hezkuntzan, Lehen Hezkuntzako lehen kurtsoetan...); komunikazioan euskalkiaren ahozotasuna ikasteko. **Euskara batua indartu den bezala, hizkuntza osatzen duten gainerako euskalkiak, herri hizkerak**

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

indartu behar ditugu, haur hizkerak, gazte hizkera eta lagunartekoa, eta lanbideetako hizkerak edo argotak.

Euskalkiak bere tokia topatu behar du hizkuntza jendartean, familian, eskolan, lagunartean, aisian, teknologia berrietan, komunikazioan...

Euskaltzaindiak euskara batua, euskalkiak eta tokian tokiko hizkerak aipatzen ditu hizkuntzaren zutabe bezala. Komunikatzea hizkuntzen oinarritzko zeregina denez, hizkuntzak gozatzeko eta gustura egoteko dira eta euskalkia da hizkuntzarekin jolasteko eta gozatzeko aukera ematen duena.

Azkeneko urteotan **Badihardugu eta AED elkarteek** Udalaren laguntzarekin **“Ahotsak”** proiektuaren barruan dihardute **Arrasateko euskara** eta ohiturak biltzen eta horretarako adineko jendeari hamaika grabazio eta bideo egin zaizkie helburu horrekin. Proiektu honen web orria www.ahotsak.com/arrasate da.

JARDUERA 1.- Azkeneko bi urteotan Udalak, AEDk eta Txatxilipurdik egindako eskola agendaren bidez, hemengo bertako euskalkiaren hitzak lantzen ari dira, ikasleek ikasi eta erabili ditzaten. Unitatean, koadroaren ezkerreko zutabearen bertako euskalkian hainbat berba agertzen dira eta eskuman berba horien sinonimoa edo euskara batuko erreferentziak jarri behar dira.

Koadernoko 21. orrian

b) Gazteen hizkera

Gazteen hizkerari buruz hainbat adituk zera diote:

“Gazteek erabiltzen duten euskara arruntean, euskara eta gaztelania nahasten dituzte. Euskarazko zatietan batua eta euskalkia nahasten dituzte. Herri bakoitzean, forma berriak sortzen dira, hitzetan eta aditzetan.

Gazteek adierazkortasuna nahi dute hitz egiteko eta gaztelaniaz baliatzen dira, sarri, horretarako, euskaraz horretarako esamoldeak baldin badaude ere.”

Unitate didaktikoan ere hainbat adituen iritzia jaso dugu gazte hizkeraren inguruan eta nolabait hor agertzen dira iritzi ezkorak diren arren, beste batzuk baikor dira gazteen hizkeraren ekarpenarekin. Duela 40 urte uste zuten haurrek eskolan euskaraz ikasten bazuten, gero erabili egingo zutela”. Baina egun, sarri bakarrik ikasgelan erabiltzen dute eta batzuek hor ere ez. Hori dela-eta, sarri esaten dugu **“gazte horien hizkuntza maila ez dela nahikoa”, “adierazkortasun arazoak”, “ez direla hitzun onak eta “euskañola” darabiltela”...**

Aditu askok esaten dute gazte hizkeraz baino gehiago hizkerez hitz egin beharko genukeela, gazte hizkerak beti egon dira, baina inoiz ez oraingo dimentsioan. Bestek beste, tokian tokiko egoera soziolinguistikoaren aniztasunak, euskalkiek, harreman sareek eta ideologia linguistikoak. Idazkerari dagokionez, XXI. mendeak ekarri du iraultza, telefono mugikorren zabalkundearekin.

Gaur egungo gazte hizkera horien ezaugarriak hauek dira: "Aniztunak, nahasiak, adierazkorrak, berritzaileak, urratzaileak eta nortasuna emaileak izaten dira eta jarrera kontrajarriak eragin dituzte". Batzuek hizkuntzaren kontrako "atentatutzat" jotzen dute, baina adituen esanetan, garatu ez dugun argota bilatzen dute gazteek eta haien hizkeretan ematen diren zenbait molde alde horretatik begiratu beharko litzateke. Eta ildo beretik, euskalkiek gazte hizkeratan hartu duten garrantzia adierazkortasun horren bilakaeratzat hartu daiteke. Berez, urratze horiek "lasaitasunez" ulertu beharko lirateke, zeren, " hiperzuzentasunean" eroriz gero, euskarari eragingo ziola lau ataletan: fosilizazioa, degradazioa eta hibridazioa, txokokeria edo jatorrismoa eta urrunketa."

Honekin batera, esatea euskararen kalitateaz arduratuta baldin bagaude, adituek diote hizkuntza irakasteko eta bultzatzeko orduan, helburu komunikatiboari eman beharko geniokeela lehenetasuna eta gutxiago zuzentasun gramatikalaren aruari."

Euskalkia ere gazteen hizkera osagai garrantzitsu bat da, lagunartean dagoenean, gustura, hitzei bigarren adiera bat. Lagunarteko hizkera, jolasekoa dela hizkuntza sortzeko eta berritatzeko. Gazteek eskolatik kanpo euskaraz jardutea lortzen bada.

JARDUERA.-AEDk azkeneko urteotan "Saperokeriak" izeneko komikiarekin gazteen hizkera arloa lantzen ari da. Unitatean agertzen dira 7 gaztelaniazko esamolde eta euskaraz nolatan esaten diren. Begiratu eta gero ariketa erraz bat egitea proposatzen du: launako taldetan ikasleak jarri eta talde bakoitzak gaztelaniazko esamolde pare bat topatu eta azaltzea. Gero euskaraz nola esango zuten azaldu behar dute, eta gero arbelean denon artean partekatzea.

c) Hika.

Herri oso euskaldunetan hikako tratamendua galtzen ari bada, Arrasaten azkarragoa da galtze prozesua. Ikerketarik ez badago ere, hiztunen kopurua beherantz doa, kalitatearekin batera, eta hitanoa erabiltzeko esparruak urritzen ari dira, batez ere, nesken/emakumezkoen hika formari dagokionez. Arrasaten, helduentzako ikastaraok **AED eta Udal euskaltegiak** antolatzen dihardute, baina eskolan, agian, oso gutxi lantzen ari da.

Hainbat herritan, hitanoa errekueratzeke, hezkuntza eta herri egitasmoak abian jartzen ari dira, helburu hauekin:

- Hitanoaren jakintza arauen berri jakin eta erabilera bultzatzea.
- Gazteen artean hitanoa sustatzea.
- Hitanoaren izateari eustea.
- Hitanoaren kalitatea bermatzea eta transmisioaren garrantziaz jabetzea.

Hizkuntza transmisioaren bidez jaso dugun altxor hau berpiztu, ezagutarazi, landu eta aberasteko ahaleginak egin beharko genituzke, gure esku dagoelako. **Ondo jak/jan.**

JARDUERA 2.-*Arrasateko hika hainbat arrazoirengatik galtzen ari da, zer egin beharko genuke, zure ustez, eskolan eta herrian hikako forma errekupeartzeko?

Koadernoko 21. orrian

d) Informazio teknologia (berriak) eta hedabideak.

Azkeneko 20 urteetan, Internet-en agerpenarekin, informatikako eta sistema digitaleko tresnekin informazio eta komunikazio teknologia berriek urtetik urtera aldaketa izugarriak izan dituzte arlo honetan. Ordenagailuen sistemak, telefono mugikorak, SMSak (esamesak), posta elektronikoa, sare sozialak, tuenti, twiter, whatsapp, Facebook... tabletak, smartphone tresnak; geroago eta tresna sofistikuagoak komunikatzeko. Euskara erabiltzea tresna guztietan eta hizkuntza ardatz bezala, etorkizuneko apustua da euskarak eta euskaldunek iraun dezaten. Norberak sortzeko aukera dauka eta bere inguruan fidelitate horrekin sarea egin.

Azkeneko urteotan gizartea nabarmen aldatu da, familiaren garrantzia ahuldu egin da eta hedabideena nabarmen hazi da. Ume edo gazte batek askoz ere denbora gehiago ematen du hedabideen aurrean eskolan baino. Hitzunen arteko komunikazioa aurrez aurrekoa izan liteke, baina beste medio batzuen bidezko komunikazioak (hedabideak, Internet...) garrantzi handiagoa hartu du. Hedabideen bidez, zer albiste dagoen dakigu, hedabideetan entzun edo irakurritakoaren gainean hitz egiten dugu, Interneten bidez komunikatzen gara lagunekin. Hedabideak eta Internet gure bizitzaren zati garrantzitsu bihurtu da. Horregatik, euskarak etorkizunik izango badu, derrigorrezkoa da euskaldunok hitzun komunitate sendoa osatzea.

Horietaz gain, antzinako tresna elektronikoek ere oraindik sekulako indarra dute gurean, telebistak eta irratiak, hain zuzen. Irratiaren dialean euskarazko irrati gutxi, baina telebistaren kasua askoz ere larriagoa da, berrogeita hamar kateetatik aukera dugu bi edo hiru euskaraz jasotzeko, horrek guztiak, ikus-entzunezkoen arloan, sekulako basamortua sortzen du euskaldunen esparruan, eta diglosia handia ere bai.

JARDUERA 3.- ORDENAGAILUA.- POSTA ELEKTRONIKOA.-Euskarak, teknologia berriekin ere erabili egin behar ezinbestean. Euskara erabiltzen duzu teknologia horiekin? Zein tresnarekin eta nola?

Koadernoko 21. orrian

25.- EUSKARAREKIKO NIRE KONPROMISOA EUSKARA NOIZ ETA NOREKIN ERABILTZEN DUT

Hizkuntza normalizatu den tokietan, hizkuntza da nagusi eta bere funtzioak betetzen ditu. Hemen hizkuntza komunitatea sakabanatuta dago eta trinkotu egin behar da, motibazioa, jakintza eta erabilera sustatzeko.

Eta horretarako, gure ustez, funtsezkoa da euskararekiko sentsibilizazioa izatea: **zein egoeratan dagoen jakitea, gure herrian historian zehar izan duen bilakaera ezagutzea, egun euskararen alde herrian egiten diren ekimenen berri jakitea eta abar.**

Horiekin guztiekin batera, beharrezkoa da norberak bizitzako hainbat arlo eta espaziotan dituen hizkuntza ohituren gainean hausnartzea. Azterketa hori egiten lagundu nahiko genieke datozen jardueretan.

Hasteko, azken denboran izan dituzten bederatzi esperientzia positiboak idazteko eskatuko diegu. Gero, esperientzia bakoitza zein hizkuntzatan izan den zehazteko eskatuko diegu. Ariketa horren bidez, hizkuntza bakoitzak norberarentzat zenbaterainoko pisua duen ikusi ahal izango duzue: bi hizkuntzatan gauzatutako esperientziak agertzen ote dira? Nolako esperientziak ote dira hizkuntzen arabera? Hizkuntzetako batek indar gutxi badu, beste galdera hau ere egin daiteke: esango zenituzke euskaraz izandako bederatzi esperientzia positibo?

Galdera horri erantzutea asko edo gutxi kostatu zaion baloratu daiteke, baita nolako esperientziak diren ere.

JARDUERA₁: Idatzi azken aldian egin dituzun 9 gauza gustagarri edo dibertigarrienak... adi! Euskaraz izan bada, idatzi berdez, gaztelaniaz izan bada, gorriz.

Koadernoko 22. orrialdea.

Jarduera honetan sakondu nahi baduzu, hainbat galdera egin dezakezu, taldean elkarrizketa sustatzeko.

JARDUERA₂: Eskolatik kanpo norbait euskaraz zuzentzen bazait nola joketzen dut? Ezezagun batengana zuzentzerakoan, zein hizkuntzatan hitz egiten diot? Irakasleek "egin euskaraz" esaten badidate, zer sentitzen dut? Etxekoek euskaraz hitz egiten badugu, nola hitz egiten dugu euskaraz ez dakien norbait gurekin dagoenean?

Koadernoko 22. orrian

26.- EUSKARAREN ERABILERA NEURTUZ ESKOLAN

Ikasleek beraiek eskolan euskararen erabileraren benetakoko egoera zein den ikustea nahi dugu. Horretarako, ikasleek erabilera neurtuko dute ikastetxe barruan.

Ikasleen artean neurketa egiteko boluntarioak eskatuko ditugu eta aste batez, hainbat tartetan, ikaskideek darabilten hizkuntza neurtzeko eskatuko diegu:

Sarrera eta irteera tartetan, korridoreetan, jolas garaian, jangelan, autobus geltokian, eskolarako bidean eta abar.

Aste batez, neurketa egingo dute ikasleek. Ikasleen artean neurketa egiteko boluntarioak eskatuko ditugu, hainbat esparrutan ikaskideek darabilten hizkuntza neurtzeko eskatuko diegu. Neurketa egiteko, binaka joango dira eta egunero hiru kontaketa egingo dituzte, goizean, eguerdian eta arratsaldean. Batek kontaktuko ditu euskaraz aritzen direnak eta beste batek gaztelaniaz aritzen direnak.

Lehen egin duten bezala, taldetxo batean lagun bat hizketan eta hiru entzuten ari badira, lau lagun zenbatuko dituzte hizkuntza horretan.

JARDUERA₁: Ikastetxeko eremu bakoitzean egindako neurketen emaitzak:
Koadernoko 22. orrialdea.

27.- EUSKARA NOIZ ETA NOREKIN ERABILTZEN DUT

Jarraian euskara noiz eta norekin erabiltzen duten ikusten lagunduko diegu. Era berean, galdetuko diegu norekin nahiko luketen gehiago erabili.

Jarduera hau egiteko erabilera aitortuaren dinamika erabiliko dugu: hau da, beraiek esango digute.

Hainbat modutara egin daiteke dinamika hori, gure ustez errazagoa egingo zaie galdeketa hein batean bideratuz gero: izendatu lau lagun; zerrendatu asteburuan ibiltzen zaren lau leku; leku horietan zenbat euskara eta norekin erabiltzen duzu? Eta abar: beste aukera bat galdeketa asko bideratzea da: zure eskuinera esertzen denarekin nola egiten duzu gelan? Jangelan zure parean esertzen denarekin nola egiten duzu? Eta abar.

Gero, galdetuko diegu norekin eta zenbat gehiago erabiltzeko prest dauden. Hori ere galdera oso irekia edo oso bideratua izan daiteke: zure parean esertzen denarekin eta abar.

JARDUERA1: Aukeratu lau lagun eta lau leku. Gero, lagun bakoitzarekin eta leku bakoitzean norekin zenbat euskara egiten duzun idatzi behar duzu sailkapenean dagokion tokian. Koadernoko 22. orrialdea.

JARDUERA2: Hizkera informalararekin edo lagunartekoarekin ditugun mugak ikustea nahiko genuke segidan. Horretarako, bi taldetan banatuko ditugu ikasleak. Egoera informaletako esamoldeen gai bat proposatuko diegu: irainak, adarra jotzeko esamoldeak, piropoak, animoak, beldurra adieraztekoak eta abar.

Minutuko epean ikasle bakoitzak ahalik eta zerrenda luzeena idatzi behar du. Talde batekoek euskaraz idatziko dituzte eta gaztelaniaz besteek. Gero, euskarazko zerrenda bat irakurriko du batek. Azkenik, eztabaida sortuko dugu: zein hizkuntzatan idatzi dituzue gehiago?

Zein esamoldek dute zuentzat indar handiena? Eta abar. Jarduerari jarraipena eman nahi izanez gero, gela osoari hainbat galdera egingo dizkiogu: zenbat txiste kontalari ezagutzen dituzue? Zenbat euskaraz aritzen direnak? Ekarri burura zuen gurasoak lagunei txisteak kontatzen: zein hizkuntzatan ari dira? Kokatu zuen burua futbol partida garrantzitsu batean: jendea epaileari irainka ari zaio, zein hizkuntzatan irudikatzen duzu?

Beste eztabaida bat ere sortu dezakegu: zergatik identifikatzen ditugu egoera asko gaztelaniarekin (horrela bada)? Hainbat egoeratan zergatik bururatzen zaigu gaztelaniazko esamolde gehiago (horrela bada)? Edonola ere, horren guztiaren helburua da konturatzea askok erraztasun handiagoa izaten dugula gaztelaniaz. Erraztasun horrek, ordea, zaildu egiten du euskaraz gero eta gehiago egitea. Horretaz konturatzen badira, ederto!

JARDUERA3: Zenbaitetan, euskal komunitateak euskararen erabileraren gaineko kontraesaneko mezu asko ematen du. Mezu horiek eta haien kontraesanak ikusten saiatuko gara.

Euskal komunitateak ematen dituen hiru mezu aurkeztuko dizkiegu. Taldetxotan banatu eta mezu horiek antzezteko eskatuko diegu. Antzezpen bakoitzaren ostean, kontraesan horiek bizi dituzten oinarrian zer dagoen aztertuko dugu.

Hainbat adibide:

Seme-alabekin euskaraz egitea (eta euskaraz egiteko eskatzea), baina gurasoen artean gaztelaniaz egitea.

- Etxeko hizkuntza euskara izatea, baina etxetik kanpo leku guztietan gaztelaniaz hastea elkarrizketa.

-

Euskara eta gaztelania erabiltzea elkarrizketa berean: euskaraz hasi, gaztelaniaz jarraitu, tarteka euskarara itzuli...

Elkarrizketaren zati handiena gaztelaniaz egitea euskaraz ari direlakoan, alegia. Ikasleentzako benetakoak diren egoerak eta mezuak topatuz gero, jarduera oso egokia izan liteke. Egoerak beraien errealitatetik urrun badaude, asko kostatuko zaie kokatzea eta ekarpenak egitea.

JARDUERA4: Euskararekiko nolako aurreiritziak izan ditzaketen aztertuko dugu segidan. Horretarako, hizkuntzaren balioa izeneko dinamika egingo dugu. Hainbat irudi eskainiko dizkiegu eta zein hizkuntzatan lortzen dituzten galdetuko diegu, adibidez: Internet, Rock kontzertua, Herri Kirolak, telebista eta abar.

Hasieran, irudiak ikusi eta erantzuna eskatuko diegu. Gero, berriz ipiniko ditugu irudiak eta banan-banan aipatuko ditugu, elkarrizketak sortuko ditugu erantzunei buruz. Nahi izanez gero, hainbat adibide eraman ditzakegu prest arlo guztietan euskaraz zer egiten den ikusteko, edo euskararekin erabat lotzen duten arlo batean gaztelaniaz edo beste hizkuntza batek zein garrantzi duen ikusteko.

JARDUERA5: Gaztelaniarekin erabat lotzen dituzten jarduera horiek euskaraz ere egin daitezkeela erakutsiko diegu. Hala, galderen bidez saiatuko gara ikasle guztiek gaztelaniaz egiten duten zerbait aurkitzen: eskola-orduz kanpoko jardueraren bat, kultura munduko zerbait, eguneroko ohiturekin zerikusia duen zerbait, esate baterako. Gauza bat edo bi, behintzat, aurkitu behar ditugu. Hurrengo saiorako arlo horretan euskaraz zer egiten den prestatuko dugu. Hori aurkeztu edo erreferente bat bilatuko dugu, jarduera hori euskaraz egiten duena.

Ikusarazi nahi diegu, gaztelaniaz egiten duten hori euskaraz ere normaltasunez egin daitekeela, eta horri begira balio dezakeen edozein tresna erabiliko dugu. Sakontzen jarraitu nahi badugu, euskaraz edo gaztelaniaz egitea aukera kontua dela esaten digutenean, benetako aukerarik badagoen edo ez ikusi ahal izango dute; hau da, euskaraz egin daiteke jarduera hori, baina ematen digute euskaraz egiteko benetako aukerarik?

28.- HIZKUNTZA OHITURAK ALDATZEKO ERRONKA

Askotan ohituraz egiten diogu lagun bati hizkuntza batean eta beste bati bestean. Horren ondorioz, zenbaitetan, askotan behar bada, gaztelaniaz aritzen gara euskaraz badakitenekin. Aldatu ote daitezke ohiturak, erraza ote da? Horretan ahaleginduko gara hurrengo jardueretan. Lehenik, hizkuntza ohiturak aldatzeko erronka bat proposatzeko eskatuko diegu, ohiturak aldatu daitezkeela eta horretan ondo pasatu daitekeela, gainera, ikusi dezaten.

JARDUERA1: Erronka zehatza eskatuko diegu, ikastetxean dauden bitartean betetzekoa. Gure laguntza izango dute horretarako, gogoraraziz, errefortzu positiboak emanez eta abar. Bi edo hiru kide aukeratu beharko dituzte. Koadernoan haxe jarri beharko dute:

NIRE ERRONKA:

Norekin egingo dut? Noiztik egingo dut?

Zenbat egingo dut? dena, gehiena, tarteka.

Nola lortuko dut hori? Zein izango da urrats zehatza?

Lortu dut?

Epe bat izango dute erronkarako, astebete, adibidez. Garrantzitsua da ez hastea epe oso luzeekin, erronkak benetan lortu ditzaten eta errefortzu positiboak emanez pauso handiagoak ematera motibatu daitezen.

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

Pauso zehatzaren ideia egokia izan daiteke, adibidez: erronkak irauten duen bitartean, bi edo hiru pertsona horiekin topo egiten dudanean beti modu berean jokatuko dut: elkarriketa esaldi jakin batekin hasi, goizetan ikastetxera iristean elkarriketa bat sortu eskolak hasi aurretik eta abar. Era horretan, norberak prozedura oso argi edukitzean, errazagoa izango zaie lortzea.

Koadernoko 22. orrialdea.

JARDUERA2: Lehendik erabilera aitortuaren dinamika egin badugu, hura hartuko dugu abiapuntutzat. Elkarriketa sortuko dugu ikasleekin: hizkuntza ohiturak aldatzea erraza ala zaila ote da? Hizkuntza ohitura aldatetaren bat jolas moduan planteatzeko gai izan al gaitzke? Ikasleekin batera hizkuntza ohitura aldatetak jolas moduan egiteko ideiak biltzen ahaleginduko gara.

JARDUERA3: Erronka oso sinplea proposatuko diegu eta guk erraz lagundu ahal izango dieguna.

Batetik, kirolean erabiltzen ditugun esamoldeei buruz galdetuko diegu. Ideien ekaitza moduko bat egin daiteke: zeintzuk erabiltzen ditugu? Animoak emateko, kexatzeko, kideei gauzak esateko eta abar. Euskarazkoak eta beste hizkuntzetakoak bildu nahi ditugu.

Gero, behaketa egiteko proposatuko diegu. Boluntario batzuk hartuko ditugu eta eskatuko diegu jolas orduetan beraiek baino helduagoak diren ikasleengana hurbiltzeko futbolearen ari diren bitartean eta zein esamolde erabiltzen ari diren jasotzea.

Horiek bildu eta gero, saiatuko gara esamolde guztiei euskarazko baliokidea bilatzen.

Erronka bat proposatuko diegu: egun jakin batean, euskarazko esamoldeak soilik erabiltzea. Hainbat esamolde hautatzeko dinamikaren bat egingo dugu, horiek erabiltzen hasteko eskatuko diegu eta erronkaren eguna finkatuta utziko dugu: Kirolaren egunean, adibidez. Egun horretan erronka gogoraraziko diegu, lortzera animatuko ditugu eta gure buruarentzat prozedura bat zehaztuko dugu: sumatzen badugu tentsioa jaitsi dela gu sartuko gara tartean, lelaren bat errepikatuko dugu, errefortzu positiboak emango ditugu eta abar. Erronkaren ondoren balorazio bat egingo dugu: erraz lortu dute?

JARDUERA4: Nahi izanez gero, erronkaren gaian sakondu dezakegu. Ikastetxearen eremua gaindituko duen erronka bat proposatzeko eskatu diezaikegu.

Hiru edo lau laguneko taldeak osatzeko eskatuko diegu. Talde bakoitzak bere buruari bi asterako erronka jarriko dio, ahalik eta zehatzena. Helburu lorgarriak izan daitezten lagunduko diegu. Erronkak askotarikoak izan daitezke: egoera jakin batzuetan haien artean euskaraz egitea, beste batzuen kasuan dena euskaraz egitea, beste batzuk beste taldeko batzuetakoekin dena euskaraz egitea (haien artean lortu dutelako) eta abar.

JARDUERA5: Erronkekin jarraitu dezakegu, oraingoan nahiko erronka berezia proposatuz. Erronka honetan familiak parte hartu dezan eskatuko dute. Lehenik eta behin, familietan

Herria ezagutzen

ARRASATEKO UDALA

hizkuntza ohiturak zein izan daitezkeen galdetuko diegu, hainbat kasu kontuan hartuz: gurasoak euskaldunak direnean

(euskaraz egiten dutenean eta ez dutenean), ez direnean, bietako bat badenean... Gero, kasu bakoitzean, euskarari dagokionez aurrerapauso txiki batzuk zeintzuk izan daitezkeen aztertuko dute: ideien ekaitza moduko bat egin daiteke.

Jarduera 6.- Guraso askok ez zekiten euskara eta ikasi egin dute, seme-alabekin, lagunekin eta lantokikoekin hitz egiteko. Zure gelan ezagutzen duzu horrelako gurasorik? Hala baldin bada, elkarrizketa egiozu jakiteko euskara ikastearekin izan duen historia eta egin bere hizkuntza biografia.